

ลานวัฒนธรรม

ประสบการณ์จากการประกวดดิเกร์ฮูลู

วาที ทรัพย์สิน¹

ทุกวันนี้ การแสดงพื้นบ้านของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ “ดิเกร์ฮูลู” ถือเป็นศิลปะการแสดงที่ทุกคนรู้จักและยอมรับว่าเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม ในอดีตการแสดงดิเกร์ฮูลูจะรู้จักกันเฉพาะถิ่น คือ ในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูลและสงขลา ซึ่งถูกจำกัดอยู่ในชุมชนมุสลิมเท่านั้น เหตุที่ดิเกร์ฮูลูไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เพราะมีการใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาหลักในการแสดง ทั้งนี้เนื่องจากผู้แสดงพูดภาษาไทยไม่ได้และอีกประการหนึ่งก็คือ ศิลปินดิเกร์ฮูลู ขาดโอกาสในการแสดงเผยแพร่ในพื้นที่อื่นๆ ทั้งนี้ เป็นเพราะรัฐหรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมขาดงบประมาณและไม่มีกำลังที่เข้มแข็งพอที่จะดำเนินกิจกรรมส่งเสริมให้การแสดงดิเกร์ฮูลูรวมถึงการแสดงพื้นบ้านอื่นๆ ได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางออกไปยังท้องถิ่นอื่นๆ ซึ่งปัญหาที่กล่าวมานี้ เป็นปัญหาที่มีมาในอดีต แต่ในระยะเวลาประมาณไม่เกิน 10 ปี หรือประมาณ พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ดิเกร์ฮูลู ได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง จากสื่อต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ จากกระบวนการศึกษาของนักวิชาการ จากบทบาทของสื่อ และนักวิชาการที่ให้ความสำคัญต่อการแสดงดิเกร์ฮูลู ในทุกวันนี้ ดิเกร์ฮูลู จึงเป็นการแสดงพื้นบ้านที่คนในสังคมไทยส่วนมากรู้จัก

ภาพที่ 1 : แสดงการได้รับความนิยมนักร้องนำคณะดิเกร์ฮูลู

สำหรับผู้เขียนแล้ว ผู้เขียนคิดว่า ในสังคมสามจังหวัดชายแดนใต้ ดิเกร์ฮูลู เป็นการแสดงที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับต้นๆ เมื่อเปรียบเทียบกับการแสดงมะโย่ง วายังกูเล๊ะ สีละและรองเง็ง เพราะกิจกรรมทางวัฒนธรรมในสังคมมุสลิม มักจะเชิญดิเกร์ฮูลูไปร่วมแสดงเสมอ เช่น งานเมาลิด วันฮารีรายอ งานแต่งงาน หรือที่มุสลิมเรียกว่า “งานเหนียว” หรือ “กินเหนียว” งานเทศกาลประจำหมู่บ้าน หรืองานเทศกาลประจำปีของจังหวัด ฯลฯ ซึ่งความนิยมในดิเกร์ฮูลูของคนในสังคม เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของดิเกร์ฮูลูที่สามารถครองใจของผู้ชมในสังคมได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคม และท่ามกลางกระแสความนิยมในสิ่งบันเทิง

¹ อาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อื่นๆ เช่น ดนตรี คอนเสิร์ต ร้านคาราโอเกะ ที่เข้ามา มีบทบาทในสังคมทุกระดับ การที่ดิเกร์ฮูลูยังดำรงอยู่ได้ ผู้เขียนคิดว่านอกจากจะมีผลมาจากการเผยแพร่ในทางวิชาการและการเผยแพร่จากสื่อต่างๆ แล้ว สิ่งที่ทำให้ดิเกร์ฮูลูได้รับความสนใจหรือการยอมรับจากคนในสังคม เพราะดิเกร์ฮูลูได้ปรับรูปแบบการแสดงให้เป็นที่น่าสนใจมากกว่าในอดีต การปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงที่สร้างความสนุกสนาน เกิดจากการประกวดและการแข่งขันดิเกร์ฮูลูที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอโดยหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงการจัดให้มีการประกวด ในงานเทศกาลต่างๆ ของจังหวัด กิจกรรมการประกวดทำให้ ดิเกร์ฮูลู มีการพัฒนาทั้งในด้านการแต่งกาย และกระบวนการแสดงที่น่าสนใจมากกว่าในอดีต จากประสบการณ์ของผู้เขียนในฐานะนักวิชาการที่สนใจศึกษาดิเกร์ฮูลูไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีส่วนร่วมกับการศิลปินในการแสดงดิเกร์ฮูลู เพื่อเผยแพร่และการอนุรักษ์ และจากประสบการณ์ในฐานะกรรมการตัดสินดิเกร์ฮูลู พบว่า การจัดการแข่งขันและการประกวดดิเกร์ฮูลู ทำให้เกิดการพัฒนากิจการของดิเกร์ฮูลู ที่สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ทำทางประกอบการแสดง การประชาสัมพันธ์เพลงที่ใช้ภาษาไทยปนภาษามลายู รวมถึงการแต่งกายของนักแสดง เกียรติยศและรางวัลจากการแข่งขันเป็นแรงจูงใจทำให้เยาวชนในชุมชนมาฝึกหัดดิเกร์ฮูลูเพิ่มมากขึ้น

ผู้เขียนใช้คำว่า “การประกวดดิเกร์ฮูลู” และ “การแข่งขันดิเกร์ฮูลู” คำสองคำนี้มีนัยสำคัญที่แตกต่างกัน กล่าวคือ “การประกวดดิเกร์ฮูลู” ใช้กับการแสดงดิเกร์ฮูลู ที่ไม่มุ่งเน้นปฏิภาณไหวพริบของแม่เพลง คณะนักแสดงส่วนใหญ่เป็นเยาวชน ที่ไม่สามารถต้นกลอนสดได้ รูปแบบของการแสดง

ภาพที่ 2 : แสดงลีลาการแสดงดิเกร์ฮูลูของ “ลูกคู่ลีลา”

คณะที่เข้าประกวดจะแสดงรอบเดียวตั้งแต่ ดนตรี โหมโรง การขับกลอนไหว้ครูที่เรียกว่า “บาดง” และกลอนนำเข้าสู่ประเด็น เรียกว่า “กาโร๊ะ แยกี้” จากนั้นเข้าสู่การนำเสนอบทเพลง ซึ่งคณะกรรมการจะกำหนดได้ว่าเนื้อร้องของบทเพลงจะเกี่ยวข้องกับเรื่องใด เช่น การเทิดพระเกียรติพระเจ้าอยู่หัว การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การต่อต้านโรคเอดส์ เป็นต้น ในบทเพลงอาจกำหนดให้เป็นเพลงมลายู เพลงมลายูปนไทย และเพลงไทย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกติกาที่คณะกรรมการกำหนด หลังจากร้องเพลงแล้วก็จะมีการขับบทกลอน ซึ่งบทกลอนที่ใช้ในการแสดงดิเกร์ฮูลูจะมีชื่อเรียกเป็นภาษามลายูว่า “กาโร๊ะ” ซึ่งมีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน เช่น “กาโร๊ะ ตานี กาโร๊ะกลาแต”

หลังจากขับบทกลอนเสร็จ ก็จะเป็นบทเพลงที่เรียกว่า “วาบูแล” เพลงวาบูแล หรือทำนองวาบูแล เป็นบทเพลงที่มีเนื้อหาสาระสรุปการแสดงที่ผ่านมาเป็นเพลงกล่าวขอบคุณผู้ชม ใช้ขออภัยในสิ่งที่ผิดพลาดระหว่างการแสดง และร่ำลาผู้ชม เมื่อร้องเพลงจบ นักดนตรีก็จะบรรเลงดนตรีโหมโรงลา ถือว่าจบการแสดง “การประกวดดิเกร์ฮูลู” กรรมการจะตัดสินหาข้อผิดพลาดหาจุดเด่นและจุดด้อยของผู้แสดงทั้งหมด ทั้งนี้ดนตรี ลูกคู่ลีลา นักร้อง แม่เพลงขับกลอนเนื้อหาสาระจังหวัดและทำนอง

กลอน รวมถึงขนบและรูปแบบการแสดงแบบดั้งเดิม การตัดสินอาจจะจัดให้มีการแข่งขันเป็นคู่ หาผู้ชนะ และนำผู้ชนะไปประกวดกันอีกจนได้แชมป์ หรือจะใช้วิธีจัดเรียงลำดับความสำคัญ โดยให้คณะดิเกร์สูงที่ส่งเข้าประกวด ทำการแสดงทุกคณะ แล้วกรรมการจะพิจารณาให้คะแนนจัดเรียงลำดับผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดก็จะเป็นแชมป์ในการประกวด

ภาพที่ 3 : แสดงการแข่งขันดิเกร์สูงบนเวทีการแข่งขัน

“การแข่งขันดิเกร์สูง” จะมีข้อแตกต่างจากการประกวด คือ การแข่งขันดิเกร์สูง นิยมใช้กับ ผู้มีประสบการณ์ในการแสดงยาวนาน หรือเรียกว่า “ศิลปินมืออาชีพ” การแข่งขันจะมีลำดับและรูปแบบการแสดงไม่แตกต่างจากการประกวด แต่มีการจัดแบ่งเป็นยก การแข่งขันนิยมใช้ 2 ยก เริ่มจากฝ่ายแรกเริ่มบรรเลงดนตรีโหมโรง ขับกลอนไหว้ครู

ร้องเพลงและขับบทกลอนโต้ตอบเป็นประเด็นไว้ให้ คู่ต่อสู้แก้ต่าง จากนั้นก็หยุดพักถือว่าหมดยกแรก การแข่งขันยกแรกใช้เวลาประมาณ 30-40 นาที จากนั้นคณะที่สองก็เริ่มทำการแสดงเหมือนกับฝ่ายแรก ยกที่ 2 การแสดงเริ่มจากการโหมโรงสั้น นำเสนอบทเพลง ขับบทกลอนโต้ตอบ แก้ประเด็นต่าง ๆ ของฝ่ายตรงข้ามแล้วจบด้วยเพลงวาทุณยกที่ 2 จะใช้เวลาประมาณ 15 นาที เมื่อฝ่ายแรกแสดงเสร็จ ฝ่ายหลังก็ทำการแสดงตามลำดับ เช่นเดียวกับฝ่ายแรก การแข่งขันดิเกร์สูง ปฏิภาณไหวพริบของแม่เพลงในการโต้ตอบจะมีผลต่อคะแนน คณะใดมีแม่เพลงที่ฉลาด ไหวพริบดี มักจะมีชัยในการแข่งขัน แต่ถ้าหากดนตรีไม่ดี จังหวะทำนองไม่แน่น ลูกคู่ลีลาขาดลีลาและการประสานเสียงร้องรับ ก็มีโอกาที่จะพ่ายแพ้ได้เหมือนกัน การแข่งขันดิเกร์สูง คณะที่มีข้อบกพร่องน้อยที่สุดจึงจะมีโอกาสเป็นผู้ชนะ

เมื่อทราบถึงข้อแตกต่างของการประกวดดิเกร์สูงและการแข่งขันดิเกร์สูงแล้ว ผู้เขียนขอนำตัวอย่างตารางการให้คะแนนที่ใช้ในการประกวดและการแข่งขันดิเกร์สูงมาให้ท่านผู้อ่านได้รับทราบ เพื่อโอกาสหน้า ท่านมีโอกาสดูดิเกร์สูง ท่านจะได้พิจารณาได้ว่า ดิเกร์สูงที่ท่านดูอยู่นั้นน่าจะได้คะแนนเท่าไร

(ตัวอย่าง) ตารางการให้คะแนนการประกวดดิเกร์สูง

วัน.....เดือน.....ปี.....

ที่	ชื่อคณะ	จังหวัด	เนื้อหาสาระ			โหมโรง-ดนตรี 20 คะแนน	ลีลาท่ารำ 20 คะแนน	การแต่งกาย 10 คะแนน	รวม 100 คะแนน
			ปาดง 10 คะแนน	เพลง 20 คะแนน	วาโระ-วาทุณ 20 คะแนน				
1									
2									
3									
4									
ความแตกต่างของคะแนนแต่ละหัวข้อ			2 คะแนน	3 คะแนน	3 คะแนน	3 คะแนน	3 คะแนน	2 คะแนน	

ลงชื่อ.....
(.....)

กรรมการ

การเป็นกรรมการตัดสินดิเกร์ฮูลู กฎเกณฑ์ และกติกาที่กำหนดไว้ก่อนการแข่งขัน เป็นแนวทางของกรรมการผู้ตัดสินและผู้ร่วมประกวดและแข่งขัน ทั้งนี้ จรรยาบรรณของกรรมการจะมีผลต่อการยอมรับของผู้เข้าแข่งขัน สำหรับผู้เขียนแล้ว จากประสบการณ์ในฐานะการเป็นกรรมการ การตัดสินดิเกร์ฮูลู กรรมการตัดสินมักจะเป็น “ผู้ทรงธรรม” ในความรู้สึกของผู้ชนะ และมักจะเป็น “เปรต” ในความรู้สึกของผู้แพ้ ดังนั้น การด่ากรรมการหรือ

กรรมการถูกด่า จึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง บางครั้งรุนแรงถึงขั้นประท้วง ทำหนังสือร้องเรียนถึงผู้บังคับบัญชา หรือหน่วยงานที่จัดการแข่งขัน หากผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานไม่ตรวจสอบหาข้อมูล แต่ไปหลงเชื่อคำฟ้องร้องของผู้แพ้ กรรมการจะฟังใครได้ แต่ถ้าหากกรรมการไม่มีจรรยาบรรณ ในวงการศิลป์จะมีกระบวนการจัดการอยู่ในตัวของมันเอง ซึ่งผู้เขียนจะไม่ขอนำมากล่าวในที่นี้

ภาพที่ 4 : แสดงทีมคณะกรรมการตัดสินการประกวด/การแข่งขันดิเกร์ฮูลู

โดยส่วนตัวของผู้เขียน ผู้เขียนคิดว่าในสังคมเราการสอนให้เคารพกติกา และยอมรับผลการตัดสินของคณะกรรมการยังไม่ได้รับการปลูกฝังให้กับเยาวชนอย่างแท้จริง ทุกวันนี้ สังคมหล่อหลอมให้ทุกคนแข่งขันเพื่อชัยชนะและความเป็นเลิศ เมื่อเป็นเช่นนี้มีใครบ้าง จะได้รับบทเรียนที่มีค่าจากความพ่ายแพ้...

